

B. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

Informační společnost je termín používaný v souvislosti se zaváděním a rozvojem nových, především informačních a komunikačních technologií a systémů (internet, mobilní telefony, elektronické obchodování atd.) do nejrůznějších oblastí každodenního života.

Statistika informační společnosti má za cíl popsat na jedné straně produkci (nabídku) moderních informačních a komunikačních technologií (ICT výrobky a služby, ICT sektor) a na druhé straně rozšíření, míru a způsob využívání těchto technologií a systémů v jednotlivých sektorech společnosti (podniky, domácnosti, veřejná správa, školství a zdravotnictví).

Pojem **informační a komunikační technologie** (dále jen ICT) obecně zahrnuje technologie, systémy, aktivity a procesy, které se podílejí na zobrazení, zpracování, skladování a přenosu informací a dat elektronickou cestou.

Poznámky k tabulkám

Tab. 13-18. Základní ukazatele telekomunikační a internetové infrastruktury

Účastníci internetu – počet zákazníků, kteří využívají alespoň jednu službu sítě internet bez ohledu na způsob připojení. Účastník je fyzická nebo právnická osoba napojená na komplexní globální počítačovou síť, která využívá služby přístupu k internetu na základě smlouvy s poskytovatelem této služby (ISP – *Internet Service Providers*) včetně účastníků, jako jsou např. internetové kavárny, veřejné informační terminály atd.

Účastníci internetu s komutovaným připojením (dial-up) – komutované připojení je také označováno jako vytáčené připojení, vytáčená linka apod. Představuje připojení k síti internetu přes telefonní linku voláním na určené telefonní číslo. Bývá poskytováno zejména prostřednictvím analogových telefonních linek, ale také digitálních linek (ISDN) nebo prostřednictvím mobilní telefonní sítě (GSM). Komutované připojení patří k úzkopásmovému způsobu přístupu k síti internet.

CATV (*Cable TV*) – připojení k internetu prostřednictvím televizních kabelových rozvodů.

WiFi (*Wireless Fidelity*) – připojení prostřednictvím bezdrátových technologií.

Doména – internetová doména nebo také doménové jméno je jednoznačné jméno (identifikátor) počítače nebo počítačové sítě připojené k síti internet. Doména se registruje u registrační autority, která je pověřena správou příslušných domén nejvyšší úrovně (*Top Level Domain*).

Tab. 13-19. IT odborníci

IT odborníci se podle definice Eurostatu a OECD dělí na dvě hlavní skupiny, přičemž základem pro toto členění je klasifikace ISCO 88 (v ČR odpovídající klasifikace zaměstnání KZAM-R):

- Vědci a odborníci v oblasti výpočetní techniky (KZAM kód 213)
- Techničtí pracovníci v oblasti výpočetní techniky (KZAM kód 312)

Osoby se vzděláním v oblasti informatiky a výpočetní techniky (VT) jsou osoby, které úspěšně ukončily vzdělání ve skupině studijních oborů **informatika a výpočetní technika** (ISCED kód 48 – projektování systémů, programování, hromadné zpracování dat, sítě, operační systémy).

Data pocházejí z Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ (v tabulce jsou uváděny průměrné údaje příslušného roku).

Tab. 13-20. a 13-21. Investice do ICT vybavení a softwaru

Pod pojmem investice do ICT vybavení a softwaru se v těchto tabulkách rozumí Tvorba hrubého fixního kapitálu (P.51) jež zahrnuje pořízení a úbytky hmotných (P.511) a nehmotných fixních aktiv (P.512) a zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv (P.513) do následujících oddílů SKP:

- 30 – Kancelářské stroje a počítače; průmyslové služby a práce
- 32 – Radiová, televizní, spojová zařízení a přístroje; průmyslové služby a práce
- 72 – Služby v oblasti výpočetní techniky; opravy a údržba kancelářských strojů a počítačů

Data pocházejí z datových výstupů statistik ročních národních účtů. Podrobnější informace lze získat v kapitole 5. Národní účty.

Tab. 13-22. Zahraniční obchod s ICT zbožím

Zboží v oblasti informačních a komunikačních technologií je dle OECD definováno jako zboží, jehož hlavní funkcí je komunikace nebo zpracování informací, včetně jejich přenosu a zobrazení elektronickou cestou. Patří sem i zařízení využívající elektronické zpracování pro zachycení, měření, zaznamenání nebo kontrolu fyzikálních jevů a procesů.

V rámci OECD bylo podle klasifikace používané v mezinárodním obchodě – Harmonizovaného systému, definována skupina ICT zboží, která je rozdělena do pěti základních skupin.

Údaje o vývozu a dovozu ICT zboží byly získány z datových zdrojů Ministerstva financí ČR – Generálního ředitelství cel. Od roku 2004 pak ze zdrojů ČSÚ (Databáze statistiky zahraničního obchodu).

Tab. 13-23. Zahraniční obchod s ICT službami

Údaje o **příjmech, resp. platbách** získané v rámci **zahraničního obchodu se službami v oblasti informačních a komunikačních technologií** vyjadřují míru zapojení ČR do mezinárodního obchodu v této oblasti. Tyto údaje umožňují také sledovat hospodářský vývoj, připravovat a provádět společnou obchodní politiku a posuzovat konkurenceschopnost a míru liberalizace trhu v oblasti ICT služeb. Metodologie a koncepce této statistiky se opírá o příslušné mezinárodní metodické standardy, jako jsou Příručka OSN pro statistiku mezinárodního obchodu se službami (*Manual on Statistics of International Trade in Services*) a Příručka pro platební bilanci Mezinárodního měnového fondu (*Balance of Payments Manual*).

Od roku 2005 jsou údaje výsledkem přímého šetření ČSÚ u respondentů o vývozu a dovozu služeb. Jednotlivé položky TPB jsou definovány podle jednotlivých platebních titulů a jim odpovídajících mezinárodních kódů (BPM5).

Tab. 13-24. a 13-25. Základní ukazatele ICT sektoru

ICT sektor je definován jako kombinace ekonomických činností (odvětví) produkující výrobky (technologie) a poskytující služby jež jsou primárně určeny k zpracování, komunikaci a distribuci informací elektronickou cestou, včetně jejich zachycení, ukládání, přenosu a zobrazení (OECD 1998, 2002, 2007). ICT sektor je v ČR vymezen prostřednictvím Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ):

1. ICT zpracovatelský průmysl:

- 30 – Výroba kancelářských strojů a počítačů
- 32 – Výroba rádiových, televizních a spojových zařízení a přístrojů
- 332 – Výroba měřicích, kontrolních, zkušebních, navigačních a jiných přístrojů a zařízení kromě zařízení pro řízení průmyslových procesů
- 333 – Výroba zařízení pro řízení průmyslových procesů.

2. ICT služby:

- 642 – Telekomunikace
- 72 – Činnosti v oblasti výpočetní techniky

Průměrný evidenční počet zaměstnanců, účetní přidaná hodnota a tržby byly získány z ročního strukturálního šetření ekonomických subjektů vybraných produkčních odvětví, výdaje na výzkum a vývoj z ročního šetření o výzkumu a vývoji.

Tab. 13-26. až 13-30. Informační a komunikační technologie v podnikatelském sektoru

Údaje uvedené v této části statistické ročenky byly získány ročního statistického zjišťování o využívání informačních a komunikačních technologií v podnikatelském sektoru, které je jak z hlediska metodologického, tak i obsahového srovnatelné s obdobnými šetřeními v členských zemích Evropské unie.

V tabulkách jsou uvedeny zkrácené názvy oddílů či skupin OKEČ, proto jsou zde uvedeny plné názvy:

15–37	– Zpracovatelský průmysl
40–41	– Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody
45	– Stavebnictví
50	– Obchod; opravy a údržba motorových vozidel; maloobchodní prodej pohonných hmot
51	– Velkoobchod a zprostředkování velkoobchodu (kromě motorových vozidel)
52	– Maloobchod kromě motorových vozidel; opravy výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost
551+552	– Hotely a podobná ubytovací zařízení; kempy a jiná zařízení pro krátkodobé ubytování
60–63	– Pozemní a potrubní doprava; vodní doprava; letecká a kosmická doprava; vedlejší a pomocné činnosti v dopravě; činnosti cestovních kanceláří a agentur
64	– Spoje
65–67	– Finanční zprostředkování kromě pojišťovnictví a penzijního financování; pojišťovnictví a penzijní financování kromě povinného sociálního zabezpečení; pomocné činnosti související s finančním zprostředkováním
70+71+73	– Činnosti v oblasti nemovitostí; pronájem strojů a přístrojů bez obsluhy, pronájem výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost; výzkum a vývoj
72	– Činnosti v oblasti výpočetní techniky
74	– Ostatní podnikatelské činnosti
921+922	– Činnosti v oblasti filmů a videozáznamů; rozhlasové a televizní činnosti
923–927	– Umělecké a ostatní zábavní činnosti; Činnosti zpravodajských tiskových kanceláří a agentur; Činnosti knihoven, veřejných archivů, muzeí a jiných kulturních zařízení; sportovní činnosti; Ostatní rekreační činnosti
93	– Ostatní činnosti

Údaje do roku 2004 jsou stav k 31. 12. sledovaného roku; od roku 2005 jsou z lednového šetření následujícího roku.

Z důvodu mezinárodní srovnatelnosti jsou všechny celkové údaje za ČR pouze za podniky s 10 a více zaměstnanými osobami. Přesto se údaje, které uvádí Eurostat za ČR mohou nepatrně odlišovat od údajů, které za ČR uvádí ČSÚ. Rozdíl je způsoben tím, že Eurostat do údajů, které publikuje, nezahrnuje podniky ze sekce Finančního zprostředkování a z některých dalších oddílů OKEČ, které jsou dle Nařízení (EC) No 808/2004 ke sledování pouze doporučené.

Elektronické obchodování je dle definice OECD elektronický nákup nebo prodej zboží, výrobků a služeb mezi ekonomickými subjekty, domácnostmi, jednotlivci, vládami a ostatními veřejnými nebo státními organizacemi přes internet nebo ostatní počítačové sítě. Zboží a služby jsou elektronicky objednány přes tyto sítě, ale placení a dodání tohoto zboží nebo služeb může být provedeno on- nebo off-line. Objednávky obdržené nebo zadané prostřednictvím faxu, telefonu nebo přes klasickou, neinteraktivní elektronickou poštu nejsou do elektronického obchodování zahrnuty.

Tab. 13-31. a 13-32. Spotřební výdaje domácností za ICT vybavení a služby a Domácnosti s pevnou telefonní linkou a mobilním telefonem

Tabulky obsahují údaje výběrového šetření statistiky rodinných účtů (SRÚ), které sleduje hospodaření domácností a poskytuje informace o výši jejich vydání a struktuře spotřeby. Zpravodajské domácnosti SRÚ jsou v současné době vybírány záměrným kvótním výběrem. Jednotkou výběru a zpravodajskou jednotkou šetření je hospodařící domácnost, tzn. soubor osob společně bydlících, které se společně podílejí na úhradě základních výdajů (na výživu, provoz domácnosti, údržbu bytu apod.).

Tab. 13-33. až 13-36. ICT v domácnostech a jejich využití mezi jednotlivci

Šetření je od roku 2003 realizováno (formou samostatného formuláře) v rámci Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ (VŠPS), což umožňuje propojení se socio-demografickými charakteristikami osob v jednotlivých domácnostech. Šetření je prováděno formou osobního interview s využitím osobního počítače (*Computer Assisted Personal Interviewing – CAPI*), a to na výběrovém vzorku cca 10 000 jednotlivců ve věku 16 let a více. Shodně s metodikou VŠPS proběhlo převážení výsledků na celkovou populaci ČR.

U údajů za domácnosti je zjišťován aktuální stav v období šetření (od roku 2005 za 2. čtvrtletí sledovaného roku), údaje za jednotlivce jsou za poslední 3 měsíce v období šetření.

Za uživatele osobního počítače/internetu je považován jednatel, který použil osobní počítač/internet v posledních 3 měsících.

Tab. 13-37. Obecní úřady s připojením k internetu a vlastními webovými stránkami

Údaje vycházejí ze statistického zjišťování o využívání informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě, které je přílohou ročního výkazu organizačních složek státu, územních samosprávných celků, příspěvkových organizací a podobných vládních institucí.

Tab.13-38. Obecní úřady využívající informační technologie ve vztahu k občanům

Údaje vycházejí ze statistického zjišťování o využívání informačních a komunikačních technologií ve veřejné správě jako u tabulky 13-37.

Informační kiosk – terminál umístěný na veřejném místě, obstarávající nepřetržitý přenos informací přímo k občanovi. V informačním kiosku lze získat informace týkající se veřejné správy, dopravy, kultury, zpravodajství, ale také obchodní informace, firemní a jiné prezentace, navigační informace a mnoho dalších.

Elektronická podatelna – úřadem zřízené pracoviště pro příjem a odeslání datových zpráv, vybavené potřebnými zařízeními připojenými k veřejné datové síti, umožňujícími používat zaručený elektronický podpis.

WiFi – bezplatný přístup k internetu prostřednictvím WiFi technologie, na území obce. Rychlost připojení závisí na počtu připojených uživatelů, minimálně však 64 kbps.

Zasílání informací na e-mail/telefon – možnost zasílat aktuální informace úřadu formou e-mailu nebo SMS na mobilní telefon (nutná registrace e-mailu či telefonního čísla zájemce o tuto službu).

Tab. 13-41. Osobní počítače na školách podle typu škol

Z metodologických důvodů jsou celková průměrná čísla za ČR nižší než čísla u jednotlivých stupňů škol. Důvodem je skutečnost, že v mnoha školních budovách probíhá výuka více stupňů škol, jeden počítač bývá často dostupný a započítán pro žáky několika stupňů. Do průměru za všechny stupně škol je však započítán pouze jednou.

Tab.13-44. Způsob použití internetu v samostatných ordinacích praktických lékařů

Údaje jsou získávány na základě ročního výkazu o zaměstnavatelích, evidenčním počtu zaměstnanců a smluvních pracovních připravovaném Ústavem zdravotnických organizací a statistiky ČR (ÚZIS) ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví ČR a ČSÚ.

Ostatní informace – legislativa, všeobecné informace z různých oblastí, souvisejících s prací v zdravotnickém zařízení.

Ostatní administrativa – finanční úřad, obecní, městský nebo krajský úřad, Česká správa sociálního zabezpečení, Český statistický úřad, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, komory lékařské, lékárnické asociace.

Vedení zdravotnické dokumentace – jde o vedení této dokumentace přes internet, prostřednictvím zdravotní knížky na internetu (např. realizace projektu IZIP – internetový přístup ke zdravotním informacím pacienta).

On-line objednání – objednání se na vyšetření/základní prohlídku přímo z webové stránky zdravotnického zařízení, prostřednictvím on-line formuláře – ne elektronickou poštou.

On-line konzultace – možnost zasílání dotazů týkajících se zdraví, na které zdravotnické zařízení odpoví elektronickou poštou nebo zveřejní odpověď na webové stránce zdravotnického zařízení.

Údaje v tabulkách jsou srovnatelné s údaji publikovanými ve statistických ročenkách předchozích let. Na případné rozdíly upozorňují metodické vysvětlivky k jednotlivým tabulkám. Nově jsou zařazeny tabulky 13-32. Domácnosti s pevnou telefonní linkou a mobilním telefonem a 13-38. Obecní úřady využívající informační technologie ve vztahu k občanům.

* * *

Podrobnější informace o informační společnosti lze získat v dalších publikacích ČSÚ, vydávaných podle Edičního plánu na rok 2009 v tematické skupině 9 – SLUŽBY, podskupině 97 – Informační společnost:

- 9701-09 „Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2009“ – listopad 2009
- 9704-09 „Informační a komunikační technologie v českých domácnostech a mezinárodní srovnání“ – červenec 2009
a publikacích mimo Ediční plán na rok 2009
- „Informační společnost v číslech 2009“ – červen 2009

Další údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

– http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm